

Bartın’da Yetişen Bazı Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Peyzaj Mimarlığında Kullanımı

Şirin DÖNMEZ*, Mert ÇAKIR, Şeyma KEF

Süleyman Demirel Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 32260, Isparta, Türkiye.

* e-mail:sirindonmez@sdu.edu.tr

Öz

Tıbbi bitkiler baharat, ilaç, meşrubat, parfüm, sabun, şekerleme, kozmetik, diş macunu, çiklet, şifalı ve dinlendirici çay imalatı, esans, aroma, vb. gibi birçok alanda değerlendirilmektedir. Geleneksel ev ve bahçelerde tıbbi bitkiler hem süs hem de fayda amacı ile kullanılmıştır. Günümüzde tıbbi bitkiler park ve temalı bahçe tasarımlarında yerini almakta ve oldukça ilgi uyandırmaktadır. Ancak birçok tür çok fazla bilinmemekte ve kullanılamamaktadır. Çalışmada, Bartın ilinde yetişen bazı tıbbi ve aromatik bitkilerin peyzaj mimarlığında kullanımı belirlenmiştir.

Bu kapsamda toplam 107 tıbbi bitki, peyzaj mimarlığında kullanım şekillerine göre dokuz parametre (kozmetik, gösterişli çiçek, gösterişli yaprak, gösterişli meyve, güzel koku, soliter kullanım, çiçek parterinde kullanım, canlı çit, budanma özelliğine sahip olma) üzerinden değerlendirilmiştir. Sonuç olarak bitkilendirme tasarımında kullanımı bakımından altı ve üzeri özelliğe sahip 12 bitki olduğu belirlenmiştir ve bu bitkilerin peyzaj mimarlığında kullanımları ile ilgili öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tıbbi bitkiler, aromatik bitkiler, peyzaj mimarlığı

Utilization of Some Medicinal Aromatic Plants in Landscape Architecture Growing in Bartın Province

Abstract

Medicinal plants can be considered in different areas such as spices, medicine industry, beverage, perfume, soap, candy, cosmetic, toothpaste, chewing-gum, tea and essence. Medicinal aromatic plants used both for ornamental and for benefit in the traditional houses and the gardens. Nowadays, medicinal aromatic plants are included at many of thematic parks and they are interested by the humanity. However, most of these plants are not known and not used commonly in planting design. In this study, utilization of some medicinal aromatic plants in landscape architecture growing in Bartın province has been determined.

In this context, totally 107 medicinal plants have been evaluated by taking into consideration nine parameters (cosmetic, ornamental flower, ornamental leaf, ornamental fruit, aromatic, solitary usage, usage in flower parterre, hedge plants, pruning) according to utilization form in landscape architecture. Consequently, it has been found that there are 12 plants having six or more properties due to utilization in planting design. Moreover, suggestions about the using of these plants in landscape architecture have been improved.

Keywords: Medicinal plants, aromatic plants, landscape architecture

1. Giriş

Türkiye zengin florasıyla çok sayıda tıbbi ve aromatik bitkiyi bünyesinde barındırmaktadır. Ülkemiz bitki taksonu sayısı 11.707 olup, bunun 3649’u endemiktir (Avcı, 2005). Ülkemizdeki bitkisel zenginlik; üç fitocoğrafik bölgenin kesiştiği bölgede bulunması, iklim çeşitliliği, Güney Avrupa ile Güneybatı Asya florası arasında köprü olması, 0-5000 m. arasında rakım farklılıkları, farklı ana kayaç tiplerini içermesi, pek çok cins ve seksiyonun orijin ve farklılaşım merkezi olmasından kaynaklanmaktadır.

Ayrıca Anadolu tedavi gücü yüksek ve aromatik bitkilerin varlığı konusunda çok önemli bir potansiyele sahiptir. İnsanlığın beslenmesini sağlayan tahılların dünyaya yayılış yeri olan Anadolu; binlerce yıldan beri ilaç yapımında kullanılan bitkileri de barındırmaktadır (Arslan ve Peng, 2013). Bitkilerin tedavide kullanımları insanlık tarihiyle birlikte başlamıştır. Binlerce yıl önce insan, bitkilerin tedavi edici gücünü tanımış ve sağlıklı yaşayabilmek için ondan yararlanmıştır. Halk hekimliği uygulamalarına yaygın olarak rastlanan Anadolu'da halk ilaçları, uzun tecrübeler sonunda günümüze kadar gelmiş uygulamalardır. Modern tıpta kullanılan pek çok ilaç da bitkilerden elde edilmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de doğal florada bulunan bitkilerin halk arasında tedavi amaçlı, gıda, çay, baharat, boya, insektisit, hayvan hastalıklarının tedavisi, reçine, zambak, uçucu sabit yağlarından faydalanma, meşrubat ve kozmetik sanayinde kullanımı uzun yıllardan beri süregelen geleneksel kültürel zenginliğimizin bir parçası olmuştur. Ancak bu olgu şehirleşmeyle paralel olarak kaybolmaya yüz tutmuştur (Faydaoğlu ve Sürücüoğlu, 2011). Tıp alanındaki önemli gelişmelere rağmen, insanlar zaman zaman şifayı doğada aramış ve yüzyıllardır edindikleri deneyimler neticesinde tıbbi bitkilerin kullanımını günümüze değin sürdürmüşlerdir. Hastalıkların tedavisinde kullanılan özellikle sentetik ve kimyasal içerikli ilaçların yan etkilerinin ortaya çıkışı tıbbi bitki kullanımını artırmıştır (Bayramoğlu vd., 2009; Yıldız vd., 2010).

Türkiye'de yapılan etnobotanik çalışmalar göstermiştir ki yöre halkı tarafından tıbbi amaçlı kullanılan çok fazla tür bulunmaktadır. Ancak bu türlerin çok azı kültüre alınmış ve üretimi yapılmaktadır. Bütün bu bilgiler göz önüne alındığı zaman, ülkemizin bu konuda büyük bir çalışma potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Ancak tıbbi ve aromatik bitkilerin temini genellikle doğadan toplama yolu ile olduğundan, oluşan yoğun talep sonucu bazı bitki türlerinin nesli tükenmiş veya tükenme tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Bitki türlerinin varlığının korunabilmesi ve sürdürülebilmesi için bu türlerin çevre düzenleme çalışmalarında yer alması gerekmektedir (Kevseroğlu vd., 2014). Bu sayede hem düzenlenen yöreye ait bitkilerin korunması sağlanarak neslinin tükenmesi engellenecek hem de o yöreye ait tıbbi ve aromatik türlerin sergilendiği bir koleksiyon oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Peyzaj tasarım çalışmalarında bitkilendirme tasarımı, önemli bir yer tutmakta hatta bazı tema parklarında ana unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bitkilerin insan faydası için kullanımı ve yetiştiriciliği oldukça eski zamanlara dayanmaktadır. Önceleri doğadan toplanarak kullanılan bitkiler insanların yerleşik bir hayat kurmaları ile bahçelerde yetiştirilmeye başlamıştır. Bitkiler önce sebze amacı ile yetiştirilmiş daha sonraları hastalıklara olan faydaları keşfedildikçe ilaç yapımında kullanılmak üzere de yetiştirilmeye başlamıştır (Yücel ve Evren, 2010). Tıbbi bitkiler bahçesi olarak da adlandırılan bu bahçeler ortaçağ Avrupa'sında (MS. 500-1200) sıkça rastlanır olmuştur. Özellikle manastır bahçelerinde rastlanan bu bahçelere aromatik özelliğe sahip bitkiler de eklenmiştir [Leszczynski, 1997; Arslan, 2010].

Tasarımlarda, bir temaya ait olsa dahi bitki tercihi yapılırken ekolojik istekleri ve fonksiyonel kullanımları kadar sergiledikleri estetik görünüşleri de göz önünde bulundurulmaktadır. Bitkilerin yapraklarının, çiçeklerinin, meyvelerinin, dallarının ve kabuklarının rengi, şekli ve dizilişi tasarımlarda kullanım alanlarını belirlemekte ve etkili kompozisyonların oluşturulabilmesini sağlamaktadır.

Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda yapılan çalışmada Bartın iklim koşullarında yetişen ve halk arasında tıbbi ve aromatik olarak kullanılan bitkilerin peyzaj mimarlığı çalışmalarındaki fonksiyonel ve estetik kullanımları değerlendirilmiştir. Türkiye'nin kuzey kesiminde yer alan Bartın ilinde tipik Karadeniz iklimi görülmektedir. Yazları serin, kışları ılık ve yağışlı geçen Bartın ili, her mevsimde yağış almakta ve özellikle kışın Türkiye ortalamasından iki kat fazla yağış almaktadır. Yıllık yağış ortalaması 1000-1200 kg/m² ve sıcaklık ortalaması 12.4°C olmakla beraber nispi nem % 75-80 arasında seyretmektedir. Bartın kenti ve çevresinde yaygın olarak alüvyal, kahverengi orman ve kireçsiz kahverengi orman toprakları görülmektedir (Anonim, 2016).

2. Materyal ve Yöntem

Çalışma, yapılan literatür araştırması sonucunda, Bartın iklim koşullarına uygun doğal yayılış gösteren veya bitkisel tasarımlarda ve halk arasında tıbbi ve aromatik özelliği ile kullanılan 107 bitkiyi kapsamaktadır. Ele alınan bitkiler; çiçek, yaprak, meyve özellikleri, hoş koku, çiçek parterinde ve

soliter kullanım, canlı çit olarak kullanımı ve budanma özellikleri bakımından toplam 9 parametre belirlenmiştir. Bunlara ait seçim kriterleri aşağıda sırası ile verilmiştir.

Kozmetik: Güzel koku veya aromatik özelliğe sahip olan ve kozmetik sanayinde kullanıma uygunluğu
Çiçek özellikleri: Çiçeklenme yapısı, sayısı, dizilişi ve ilgi çekiciliği bakımından bitkisel tasarımda kullanıma uygunluğu

Yaprak özellikleri: Yaprak yapısı, rengi, ilgi çekiciliği bakımından bitkisel tasarımda kullanıma uygunluğu

Meyve özellikleri: Meyve yapısı, büyüklüğü, rengi ve ilgi çekiciliği bakımından bitkisel tasarımda kullanıma uygunluğu

Hoş koku: Yaprak, çiçek ve meyvelerinin hoş kokuya sahip olma durumu

Soliter kullanım: Gövde, dal ve dizilişi bakımından ilgi çekici olma durumu ve tek başına kullanım durumu

Çiçek parterinde kullanım: Çiçek özellikleri ve çiçekli kalma süresi bakımından çiçek parterlerinde kullanıma uygunluğu

Canlı çit: Yoğun dallanma özelliği gösterebilme

Budanma: Budanarak şekil verilebilme

Yapılan değerlendirme sonucun elde edilen veriler doğrultusunda 5 ve üzeri parametreye sahip olan, ülkemizde bitkisel tasarım çalışmalarında kullanılabilecek 17 adet tür belirlenmiştir. Belirlenen bu türlerin peyzaj mimarlığı uygulamalarında kullanımlarına ilişkin öneriler getirilmiştir.

3. Bulgular ve Tartışma

Çalışma kapsamında, bölgede doğal olarak yetişen bu türler, çiçek-meyve-yaprak özellikleri, çiçek parterlerinde ve soliter kullanıma uygun, hoş kokulu ve budamaya karşı dayanıklılık durumları göz önüne alınarak görsel ve estetik özellikleri bakımından incelenmiştir. Bu kapsamda Bartın ilinde yetişen ve bitkisel tasarım çalışmalarında kullanım potansiyeline sahip 12 tıbbi ve aromatik bitki ön plana çıkmaktadır (Çizelge 1).

Elde edilen bulgular incelendiğinde;

- Gözlemlenen parametreler arasında hiçbir parametreye sahip olmayan bitki sayısı 22, bir parametreye sahip bitki sayısı 22, iki parametreye sahip bitki sayısı 28, üç parametreye sahip bitki sayısı 13, dört parametreye sahip bitki sayısı 2, beş parametreye sahip bitki sayısı 8, altı parametreye sahip bitki sayısı 7 ve yedi parametreye sahip bitki sayısı 4, ve sekiz parametreye sahip bitki sayısı 1 olarak saptanmıştır.
- Seçilen 12 tür arasında yapılan gözlemler sonucu; altı parametreye sahip bitki sayısı 7, yedi parametreye sahip bitki sayısı 4 ve sekiz parametreye sahip bitki sayısı 1 olarak belirlenmiştir.
- Soliter kullanım tüm bitkilerin ortak özelliği olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda değerlendiren bitkilerin tamamı soliter kullanım özelliğine sahiptir.
- Diğer önemli parametre ise kozmetik sanayinde kullanım olarak saptanmıştır. Değerlendirmeye alınan bitkilerin 11 tanesi (% 92) kozmetik sanayinde kullanılan bitkilerdir.
- Gösterişli çiçek-yaprak, güzel koku ve canlı çit olarak kullanım diğer en çok karşılaşılan parametrelerdendir. Değerlendirme yapılan bitkilerde gösterişli çiçek, gösterişli yaprak, güzel koku ve canlı çit olarak kullanım oranları her bir parametre için %75 olarak belirlenmiştir.
- Gözlemleri yapılan bitkilerde en az görülen parametre ise çiçek parterlerinde kullanıma uygunluk olmuştur. Değerlendirilen bitkilerin %42'si çiçek parterlerinde kullanıma uygundur.
- Bitkilerin %58'inin budamaya karşı dayanıklılık gösterdiği ve %50'sinin gösterişli meyvelere sahip olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 1. Bartın iklim koşullarında yetişen tıbbi ve kozmetik özelliği olan bitki türleri

BİTKİ TÜRLERİ		Kozmetik	Gösterişli Çiçek	Gösterişli Yaprak	Gösterişli Meyve	Güzel Kokulu	Soliter Kullanım	Çiçek Partterinde Kullanım	Canlı Çit	Budanma
Familya	Latince Adı									
Adoxoaceae	<i>Sambucus ebulus</i>		✓	✓	✓	✓	✓			
	<i>Sambucus nigra</i>	✓	✓		✓	✓	✓			
	<i>Viburnum opulus</i>		✓				✓		✓	✓
Amaryllidaceae	<i>Leucojum aestivum</i>		✓					✓		
	<i>Pancreatum maritimum</i>		✓	✓			✓			
Anacardiaceae	<i>Cotinus coggygia</i>	✓	✓	✓			✓		✓	✓
	<i>Pistacia terebinthus</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Apiaceae	<i>Ammi visnaga</i>		✓				✓	✓		
	<i>Anethum graveolens</i>		✓			✓				
	<i>Conium maculatum</i>									
	<i>Crithmum maritimum</i>	✓		✓	✓		✓	✓	✓	
	<i>Daucus carota</i>	✓			✓					
	<i>Eryngium campestre</i> var. <i>virens</i>									
	<i>Eryngium maritimum</i>									
	<i>Foeniculum vulgare</i>		✓			✓				
	<i>Pastinaca sativa</i> subsp. <i>urens</i>						✓			
	<i>Petroselinum crispum</i>					✓				
<i>Sanicula europaea</i>		✓								
Asteraceae	<i>Artemisia absinthium</i>									
	<i>Achillea biebersteinii</i>		✓				✓			
	<i>Bellis perennis</i>	✓	✓			✓	✓	✓		
	<i>Bidens tripartita</i>									
	<i>Calendula officinalis</i>	✓	✓					✓		
	<i>Centaurea iberica</i>									
	<i>Cirsium arvense</i> subsp. <i>arvense</i>	✓	✓							
	<i>Cirsium arvense</i> subsp. <i>vestitum</i>	✓	✓							
	<i>Lactuca serriola</i>		✓			✓				
	<i>Matricaria chamomilla</i> var. <i>chamomilla</i>	✓		✓			✓		✓	
	<i>Petasites hybridus</i>									
	<i>Santolina chamaecyparissus</i>		✓	✓						
	<i>Senecio vulgaris</i>		✓	✓						
	<i>Scolymus hispanicus</i>									
	<i>Sonchus asper</i> subsp. <i>umbrosus</i>		✓			✓				
<i>Tanacetum parthenium</i>	✓	✓			✓					
<i>Tanacetum poteriifolium</i>		✓			✓					
<i>Tussilago farfara</i>					✓					
Boraginaceae	<i>Anchusa azurea</i> var. <i>azurea</i>	✓	✓					✓		
	<i>Borago officinalis</i>	✓	✓							
	<i>Lithospermum officinale</i>		✓			✓	✓			
	<i>Trachystemon orientalis</i>									
Brassicaceae	<i>Capsella pastoris</i>									
	<i>Nasturtium officinale</i>			✓						
	<i>Lepidium sativum</i> subsp. <i>sativum</i>	✓				✓				

Not: 6 ve üzeri özelliğe sahip olan bitkiler gri ile işaretlenmiştir.

Çizelge 1. Bartın İklim koşullarında yetişen tıbbi ve kozmetik özelliği olan bitki türleri (Devam)

BİTKİ TÜRLERİ		Kozmetik	Gösterişli Çiçek	Gösterişli Yaprak	Gösterişli Meyve	Güzel Kokulu	Soliter Kullanım	Çiçek Partnerinde Kullanım	Canlı Çit	Budanma
Familya	Latince Adı									
Buxaceae	<i>Buxus sempervirens</i>			✓			✓		✓	✓
Cannabaceae	<i>Humulus lupulus</i>									
Caryophyllaceae	<i>Saponaria officinalis</i>		✓	✓			✓			
	<i>Stellaria media</i> subsp. <i>media</i>	✓	✓							
Cistaceae	<i>Cistus creticus</i>	✓	✓	✓		✓	✓	✓		
Convolvulaceae	<i>Calystegia sepium</i> subsp. <i>sepium</i>		✓					✓		
	<i>Convolvulus arvensis</i>		✓							
	<i>Bryonia alba</i>		✓							
Cucurbitaceae	<i>Ecballium elaterium</i>									
Dioscoreaceae	<i>Tamus communis</i> subsp. <i>communis</i>				✓					
Ericaceae	<i>Erica arborea</i>		✓	✓			✓		✓	✓
	<i>Rhododendron ponticum</i> var. <i>amygdaloides</i>		✓							
Fabaceae	<i>Melilotus officinalis</i>	✓	✓			✓				
Gentianaceae	<i>Centaurium erythraea</i> subsp. <i>erythraea</i>		✓							
	<i>Geranium robertianum</i>	✓	✓							
Hypericaceae	<i>Hypericum perforatum</i>	✓	✓							
Iridaceae	<i>İris germanica</i>	✓	✓	✓		✓	✓	✓		
Lamiaceae	<i>Rosmarinus officinalis</i>	✓	✓			✓	✓	✓	✓	
	<i>Clinopodium vulgare</i>		✓							
	<i>Lamium purpureum</i> var. <i>purpureum</i>		✓					✓		
	<i>Lycopus europaeus</i>									
	<i>Melissa officinalis</i> subsp. <i>officinalis</i>	✓	✓	✓		✓	✓	✓		
	<i>Mentha longifolia</i>		✓	✓		✓				
	<i>Teucrium chamaedrys</i>		✓			✓				
Liliaceae	<i>Ruscus aculeatus</i>	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓
	<i>Ruscus hypoglossum</i>			✓						
Lythraceae	<i>Punica granatum</i>	✓	✓	✓	✓		✓			
Malvaceae	<i>Alcea setosa</i>	✓	✓							
	<i>Malva sylvestris</i>	✓	✓	✓			✓	✓		
Oleaceae	<i>Olea europaea</i>	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓
Onagraceae	<i>Epimedium pubigerum</i>		✓							
	<i>Epilobium parviflorum</i>		✓					✓		
Oxalidaceae	<i>Oxalis acetosella</i>									
Papaveraceae	<i>Fumaria officinalis</i>		✓							
	<i>Papaver somniferum</i>									
Phytolaccaceae	<i>Phytolacca amaricana</i>	✓	✓		✓		✓	✓		
Plantaginaceae	<i>Plantago lanceolata</i>	✓								
	<i>Plantago major</i>	✓								

Not: 6 ve üzeri özelliğe sahip olan bitkiler gri ile işaretlenmiştir.

Çizelge 1. Bartın iklim koşullarında yetişen tıbbi ve kozmetik özelliği olan bitki türleri (Devam)

BİTKİ TÜRLERİ		Kozmetik	Gösterişli Çiçek	Gösterişli Yaprak	Gösterişli Meyve	Güzel Kokulu	Soliter Kullanım	Çiçek Partnerinde Kullanım	Canlı Çit	Budanma
Familiya	Latince Adı									
Poaceae	<i>Avena sativa</i>									
	<i>Dactylis glomerata</i> subsp. <i>hispanica</i>									
Polygonaceae	<i>Polygala supina</i>									
	<i>Polygonum aviculare</i>		✓			✓		✓		
	<i>Rumex acetosella</i>									
	<i>Rumex conglomeratus</i>	✓								
	<i>Rumex crispus</i>	✓								
	<i>Rumex obtusifolius</i> subsp. <i>subalpinus</i>	✓								
Primulaceae	<i>Lysimachia vulgaris</i>		✓			✓		✓		
	<i>Primula vulgaris</i> subsp. <i>vulgaris</i>	✓	✓			✓				
Rosaceae	<i>Crataegus monogyna</i> subsp. <i>monogyna</i>			✓	✓	✓	✓		✓	✓
	<i>Rosa canina</i>	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓
	<i>Rubus caesius</i>	✓			✓					
	<i>Rubus sanctus</i>	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓
	<i>Geum urbanum</i>					✓				
Rubiaceae	<i>Galium aparine</i>	✓								
	<i>Galium verum</i> subsp. <i>verum</i>		✓					✓		
Rutaceae	<i>Ruta montana</i>									
Santalaceae	<i>Osyris alba</i>				✓					
Smilacaceae	<i>Smilax excelsa</i>									
Solanaceae	<i>Datura stramonium</i>		✓	✓			✓		✓	✓
	<i>Solanum dulcamara</i>	✓			✓					
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i>	✓								
Verbenaceae	<i>Verbena officinalis</i>		✓			✓				
Zygophyllaceae	<i>Tribulus terrestris</i>		✓	✓						

Not: 6 ve üzeri özelliğe sahip olan bitkiler gri ile işaretlenmiştir.

Yapılan değerlendirme sonucunda ön plana çıkan türlerden; *Rosmarinus officinalis*, *Malva sylvestris*, *Cistus creticus*, *Melissa officinalis*, *Cotinus coggygia*, *Crataegus monogyna* ve *Olea europaea*'nın antimikrobiyal ve antioksidan etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Avato et al., 1997; Demetzos et al., 1997; Ruberto et al., 2000; Ivanova et al., 2005; Dawidowicz et al., 2006; DellaGreca et al., 2009).

Diğer türler olan *Rubus sanctus*, *Pistacia terebinthus*, ve *Íris germanica*'nın ise antienflamatuvar etkiye sahip oldukları ve kozmetik sanayisinde kullanımlarının bulunduğu bilinmektedir (Giner-Larza et al., 2002; Jouad et al., 2002; Marquina et al., 2002; Rahman et al., 2003; Erdemoğlu vd., 2003; Wenziga et al., 2008). *Ruscus aculeatus* ise kronik toplardamar hastalığının tedavisinde uzun yıllardan beri kullanıldığı bilinmektedir (Cappelli et al., 1988). Değerlendirme sonucunda bu türlerin gerek görsel karakteristikleri gerekse farklı kullanım olanakları bakımından oldukça kıymetli türler olduğu ortaya konulmuştur.

4. Sonuç ve Öneriler

Bartın yöresi çok zengin bir floraya sahiptir. Bu flora içinde 107 tıbbi ve aromatik bitki bulunduğu bu çalışmada belirtilmiştir. Bartın florasının tıbbi ve aromatik bitki yönünden zengin olduğu görülmektedir. Ancak, tıbbi ve aromatik bitkiler pek fazla bilinmemekte ve bu bitkilerin yetiştiriciliği ve ticareti geniş kapsamlı yapılmamaktadır. Bartın yöresinde tarım arazileri oldukça verimlidir. Yöredeki tıbbi ve aromatik bitkilerin yöre insanına tanıtılması, korunması, bilimsel verilere uygun

olarak üretilmesi, depolanması ve pazarlanması ve yaygınlaştırılmasının sağlanması durumunda başta orman köylüsü olmak üzere yöre insanların sürdürülebilir kalkındırılmasında önemli katkılar sağlayabilecek güçlü bir potansiyele sahiptir.

Çalışma sonucunda tıbbi ve kozmetik özelliğe sahip olan bitkilerin birçoğunun görsel karakteristikleri bakımından bitkilendirme çalışmalarında kullanım potansiyeline de sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak bu türlerin çok azı kültüre alınmış ve üretimi yapılmaktadır.

Bu bitkilerin kültüre alınarak, peyzaj mimarlığı çalışmalarında yer alması hem bitkilerin insanlar tarafından tanınması hem de türlerin neslinin kaybolmasını engellemek açısından oldukça önemlidir ve özellikle günümüzde gerek iklimsel gerekse doğadan bilinçsiz bitki toplanması, plansız yapılaşma gibi kültürel nedenlerle ciddi baskı altında olan bitkilerin korunması için kaçınılmaz hale gelmiştir.

Özellikle *Rosmarinus officinalis* ve *Cistus creticus* türleri gerek iklim uygunluğu gerekse kolay yetiştiriciliği bakımında önemli potansiyele sahiptir. Yapılan çalışma sonucunda bitkisel tasarımda da etkin kullanımları olan bu bitkilerin kültüre alınması ve geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Kaynaklar

- Anonim, (2016). Bartın İli 2014 Yılı Çevre Durumu Raporu içinde, (ss. 11-12). Bartın: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü.
- Arslan, M. (2010). Tıbbi ve aromatik bitki türlerinin peyzaj mimarlığı çalışmalarında kullanım olanakları. IV. Süs Bitkileri Kongresi bildiriler kitabı içinde, (ss. 265-270) Mersin: Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü.
- Arslan, M. ve Peng, M. (2013). Taiwan ve Türkiye’de Tıbbi ve Aromatik Bitki Türlerinin Kullanımı. V. Süs Bitkileri Kongresi bildiriler kitabı içinde, (ss. 163-169). Yalova: Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü.
- Avato P., Vitali, C., Mongelli, P. and Tava, A. (1997). Antimicrobial activity of polyacetylenes from *Bellis perennis* and their synthetic derivatives. *Planta Medica*, 63 (6), 503-507.
- Avcı, M. (2005). Çeşitlilik ve Endemizm Açısından Türkiye’nin Bitki Örtüsü. *Coğrafya Dergisi*, 13, 27-55.
- Bayramoğlu, M.M., Toksoy, D. ve Şen, G. (2009). Türkiye’de Tıbbi Bitki Ticareti. II. Ormancılıkta Sosyo - Ekonomik Sorunlar Kongresi bildiriler kitabı içinde. (ss. 88-98). Isparta: Orman Fakültesi.
- Cappelli, R., Nicora, M. and Di Perri, T. (1988). Use of extract of *Ruscus aculeatus* in venous disease in the lower limbs. *Drugs Under Experimental and Clinical Research*, 14(4), 277-283.
- Dawidowicz, A.L., Wianowska, D. and Baraniak, B. (2006). The antioxidant properties of alcoholic extracts from *Sambucus nigra* L. (antioxidant properties of extracts). *Food Science and Technology*, 39 (3), 308-315.
- DellaGreca, M., Cutillo, F., D'Abrosca, B., Fiorentino, A., Pacifico, S. and Zarrelli, A. (2009). Antioxidant and radical scavenging properties of *Malva sylvestris*. *Natural Product Communications*, 4 (7), 893-896.
- Demetzos, C., Katerinopoulos, H., Kouvarakis, A., Stratigakis, N., Loukis, A., Ekonomakis, C., Spiliotis, V. and Tsaknis, J. (1997). Composition and antimicrobial activity of the essential oil of *Cistus creticus* subsp. *eriocephalus*. *Planta Medica*, 63 (5), 477-479.
- Erdemoğlu, N., Küpeli, E. and Yeşilada, E. (2003). Anti-inflammatory and antinociceptive activity assessment of plants used as remedy in Turkish folk medicine. *Journal of Ethnopharmacology*, 89, 123-129.
- Faydaoğlu, E. ve Sürücüoğlu, M. (2011). Geçmişten Günümüze Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanılması Ve Ekonomik Önemi. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 52-67.
- Giner-Larza, E.M., Máñez, S., Giner, R.M., Recio, M.C., Prieto, J.M., Cerdá-Nicolás, M. and Ríos, J.L. (2002). Anti-inflammatory triterpenes from *Pistacia terebinthus* galls. *Planta Medica*, 68 (4), 311-315.
- Ivanova, D., Gerova, D., Chervenkov, T. and Yankova, T. (2005). Polyphenols and antioxidant capacity of Bulgarian medicinal plants. *Journal of Ethnopharmacology*, 96,145-150.
- Jouad, H., Maghrani, M. and Eddouks, M. (2002). Hypolycaemic effect of *Rubus fruticosus* L. and *Globularia alypum* L. in normal and streptozotocin-induced diabetic rats. *Journal of Ethnopharmacology*, 81, 351-356.

- Kevseroğlu, K, Uzun, A. and alışkan, V. (2014). Orta ve Dođu Karadeniz Blgesi Doğal Florasında Belirlenen Tıbbi ve Aromatik Bitkiler. II. Tıbbi Ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu bildiriler kitabı içinde (ss. 108-117). Yalova.
- Leszczynski, A. N. (1997). Planting The Landscape A Professional Aproac to Garden Desing. *John Wiley and Sons. Inc*, 205 p.
- Marquina, M.A., Corao, G.M., Araujo, L., Buitrago, D. and Sosa, M. (2002). Hyaluronidase inhibitory activity form the polyphenols in the fruit of blackberry (*Rubus fruticosus* B.). *Fitoterapia*, 73, 727–729.
- Rahman, A., Nasima, S., Baig, I., Orhan, I., řener, B. and Choudhary, M.I. (2003). Anti-inflammatory isoflavonoids from the rhizomes of *Iris germanica*. *Journal of Ethnopharmacology*, 86, 177–180.
- Ruberto, G., Baratta, M.T., Deans, S.G. and Dorman, H.J. (2000) Antioxidant and antimicrobial activity of *Foeniculum vulgare* and *Crithmum maritimum* essential oils. *Planta Medica*, 66 (8), 687-693.
- Wenziga, E.M., Widowitza, U., Kunertb, O., Chrubasikc, S., Bucara, F., Knaudera, E. and Bauera, R. (2008) Phytochemical composition and in vitro pharmacological activity of two rose hip (*Rosa canina* L.). *Preparations Phytomedicine*, 15 (10), 826–835.
- Yaldız, G., Yüksek, T. ve şekeroğlu, N. (2010). Rize İli Orman Ve Kıyı Köylülerinin Kalkındırılmasında Tıbbi Ve Aromatik Bitkilerin nemi. III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi bildiriler kitabı içinde (ss. 1176-1185). Rize.
- Yücel, G. ve Evren, D. (2010). Tıbbi-Aromatik Bitkilerin Bahçe Tasarımlarında Ve Kaya Bahçelerinde Dış Mekân Süs Bitkisi Olarak Kullanım Olanakları. IV. Süs Bitkileri Kongresi bildiriler kitabı içinde (ss 529-534). Mersin: Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü.